

Risikanalyys 2026

Grästorps kommun

2026-01-15

Agenda

1.	Inledning	3
2.	Övergripande omvärldsanalys	4
3.	Ekonomi och redovisning	5
4.	Kärnverksamhet	7
5.	Ekonom och stödverksamhet	13
6.	Riskinventering och riskvärdering	17

Bilagor:

- Nyheter i lagstiftning och aktuella nyckeltal för Grästorp

Syftet med riskanalysen

I enlighet med vad som framgår av "God revisionsred i kommunal verksamhet" så är det revisorerna som ansvarar för risk- och väsentlighetsbedömningen. Med stöd av denna analys avgör revisorerna vad granskningsarbetet ska inriktas mot. Riskanalysen och prioriteringarna syftar även till att minimera revisionsrisken, det vill säga risken att göra felaktiga uttalanden i revisionsberättelsen.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har definierat *risk* enligt följande: "En risk är en oönskad händelse som vi kan bedöma sannolikheten för att den ska inträffa. En risk är också en handling/brist på handling av styrelse eller nämnd som påverkar kommunen/invånarna/personalen negativt". SKR använder vidare begreppet *väsentlighet* som "värdet av en identifierad risk". Dessa definitioner är utgångspunkten för revisorernas analys.

Syftet med riskanalysen är därmed att identifiera de största riskerna som finns inom verksamheter, funktioner och processer i kommunen. Granskningen riktas mot väsentliga områden med högre risk utifrån perspektiven styrning, kontroll, effektivitet och kvalitet.

Riskinventering

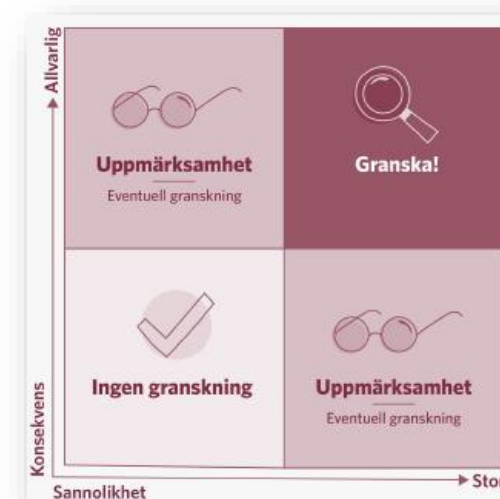
För att revisorerna ska kunna genomföra en riskvärdering av händelser som kan påverka, hindra eller hota måluppfyllelsen inom den kommunala verksamheten är det av vikt att en riskinventering genomförs.

Inventeringen innefattar såväl interna som externa faktorer såsom omvärldsförändringar, väsentliga händelser inom kommunen, intern kontroll, samverkan med närliggande kommuner, resultatet av tidigare års fördjupade granskningar inklusive granskning av årsbokslut och delårsbokslut samt övergripande finansiell analys. Omnämnda faktorer tar sin utgångspunkt i fullmäktiges mål.

Inventeringen tar även hänsyn till nationella trender och förändrad lagstiftning. Med hjälp av offentlig statistik identifieras områden där kommunen avviker negativt i jämförelse med liknande kommuner, länet och riket.

Utifrån riskinventeringen, annan kunskapsinhämtning och information från förtroendevalda och tjänstepersoner, bedömer därefter de förtroendevalda revisorerna identifierade risker utifrån *sannolikheten* att de inträffar och vilken *konsekvens* de får. Värdering av sannolikhet utgår bland annat från bedömning av kvaliteten i styrelsens och nämndernas egen omvärldsbevakning, riskanalys och interna styrning och kontroll.

Riskinventeringen är ett stöd i arbetet med att planera framtida revisionsinsatser och på vilket sätt granskning ska ske av identifierade områden. Revisorernas ställningstagande sammanställs sedan i en revisionsplan.

Övergripande omvärldsanalys

Ekonomirapporten maj 2025 från Sveriges kommuner och regioner (SKR)

Bättre ekonomiska förutsättningar!

Handelskonflikten som USA inlett har snabbt försämrat de globala konjunkturutsikterna. Höjda tullar och stor osäkerhet dämpar både världshandeln och global BNP-tillväxt. För kommuner och regioner ser de ekonomiska förutsättningarna glädjande nog bättre ut efter två tuffa år.

ESV:s septemberprognos 2025 visar att svensk ekonomi stärks under hösten med tydligare BNP-tillväxt nästa år, vilket väntas sänka arbetslösheten. Trots detta har den offentliga sektorn ett underskott på 100 miljarder kronor i år, främst på grund av lågkonjunktur, skattesänkningar och ökade utgifter. Kommunsektorn förbättras något tack vare lägre pensionskostnader men visar ändå underskott, som väntas öka nästa år. Det strukturella sparandet är -0,4 % av BNP, vilket avviker från överskottsmålet och lämnar inget budgetutrymme för 2026. Maastrichtskulden stiger i nivå men minskar som andel av BNP när ekonomin växer, och ligger inom skuldankaret.

Stora investeringsbehov

De senaste årens ekonomiska läge med hög inflation har urholkat skatteunderlaget samtidigt som kommuner och regioner står inför stora investeringar, både nya och reinvesteringar, exempelvis i VA-system. Kostnaderna riskerar att slå hårt mot mindre kommuner. Samtidigt krävs anpassning till demografiska förändringar med färre barn och fler äldre, vilket minskar trycket på skola men ökar behovet av äldreomsorg och sjukvård. Anpassningarna är nödvändiga men svåra och tidskrävande.

Utsikt mot 2026

Regeringens prognos för 2025 präglas av osäkerhet med svag tillväxt, höga handelstullar och behov av ökad konsumtion. Arbetslösheten är hög men väntas minska 2026, medan inflationen är tillfälligt hög och bedöms dämpas nästa år. Offentliga finanser pressas av låg skatteintäkt och höga utgifter, vilket ökar bruttoskulden, bland annat på grund av försvarsutbyggnad och stöd till Ukraina. Budgetpropositionen för 2026 innehåller inga tillskott till generella statsbidrag, sektorsbidraget för vården upphör och flera reformer är underfinansierade. Förslag om ändringar i utjämningsystemet aviseras, men många nya statsbidrag saknar tydliga villkor och belopp, vilket kräver ytterligare information från regeringen.

Demografiska utvecklingen -en utmaning

Den demografiska utvecklingen med minskning i antalet barn ger en svag kostnadsökning för kommunerna, men ställer stora krav på anpassning. Ökat antal äldre innebär ökade behov av både sjukvård och äldreomsorg. Medicinteknisk utveckling och nya läkemedel möjliggör en positiv utveckling med ökad livskvalitet som bromsar de ökade behoven av äldreomsorg i kommunerna, men driver samtidigt kostnader i regionerna. Regionerna har utmaningar med att nå ett positivt resultat.

Förklaring av tabeller på kommande sidor

	Riskområden	Här sammanfattas aktuell risk
	Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning	Här beskrivs risken närmare utifrån en omvärldsbevakning
	Nyckeltal för Grästorps kommun	<ul style="list-style-type: none">Här presenteras eventuell statistik och nyckeltal för Grästorp
	Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar	<ul style="list-style-type: none">Här presenteras aktuella lagar eller förändringar i lagstiftning som är aktuella kopplat till risken

Vård, omsorg och socialtjänst

Riskområden	Risk för bristande planering och aktiva förberedelser för att kunna tillgodose framtida behov av äldreomsorg	Risk för bristande förebyggande och tidiga insatser
 <p>Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning</p>	 <p>Den demografiska utvecklingen innebär att de äldres behov antas öka starkt i omfattning, främst fram till 2030. Även innehållet i de tjänster som tillhandahålls kan komma att förändras markant. Det finns en risk att planering och förberedelser för att möta framtida behov inte genomförs aktivt, t ex avseende finansiering, lokaler, kompetens, arbetssätt och välfärdsteknik.</p> <p>Det finns en risk att behovsutvecklingen därmed inte utvecklas i takt med den demografiska förändringen, vilket innebär praktiska utmaningar samtidigt som det kan leda till att tilliten till välfärdssystemet urholkas. Som en del i att motverka detta krävs ett strategiskt och långsiktigt arbete där demografiska prognoser omsätts i konkreta åtgärder.</p>	<p>En viktig del i att klara de framtida utmaningarna är ett ökat fokus på tidiga insatser, främjande och förebyggande stöd både på befolknings-, grupp- och individnivå. Ansvaret delas av många aktörer, inklusive den enskildes eget ansvar. Det finns en risk att arbetet inte sker i hållbara strukturer eller är systematiserat, samtidigt som relevanta perspektiv och behov hos olika grupper inte synliggörs i exempelvis samhällsplaneringen</p> <p>Det finns även risk att det främjande och förebyggande arbetet bedrivs otillfredsställande genom att sakna systematik, tydliga vägval och vara projektbetonad, och ger därmed liten eller begränsad effekt.</p>
 <p>Nyckeltal för Grästorps kommun</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andelen personer 80+ med hemtjänst uppgick till 16,47% år 2024 vilket är en minskning med 0,36 procentenheter från år 2023. • Andelen invånare 80+ i särskilt boende uppgår till 10,21% år 2024 vilket är i linje med 2023. • Kostnaden för äldreomsorgen i kommunen var 286 074 kr/inv, vilket är högre än snittet i landet (256 435 kr/inv) och liknande kommuner (259 801 kr/inv). 	
 <p>Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Den nya socialtjänstlagen trädde i kraft 1 juli 2025. För såväl äldreomsorgen som funktionshinderverksamhet innebär detta bland annat ett ökat fokus på förebyggande insatser.

Vård, omsorg och socialtjänst (forts.)

Riskområden	Risk för ineffektivt användande av resurser	Risk för bristande kvalitetsarbete inom äldreomsorgen
 <p>Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning</p>	<p>Ledningen ansvarar för att säkerställa en effektiv verksamhet med säker och god kvalitet, som följer gällande regelverk. Med ett personcentrerat arbetssätt där insatserna utformas och samordnas utifrån individens behov kan resurserna användas bättre och räcka till fler.</p> <p>Det finns en risk att styrningen inte tydliggör hur och vad som ska göras av vem och när, vilket också riskerar att leda till ineffektivt nyttjande av tillgängliga resurser. Otydlig styrning kan också medföra att uppföljning inte ger relevant information för att systematiskt analysera verksamheten, och därmed försämras också verksamhetens förmåga att genomföra ett effektivt förbättringsarbete.</p>	<p>Enligt socialtjänstlagen ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. God kvalitet innebär bland annat att omsorgen ska vara säker. Därtill ska den äldre uppleva omsorgen som trygg. I socialtjänstlagen beskrivs även inriktningen på socialtjänstens verksamhet som innebär att verksamheten ska <i>"... inriktas på att enskilda får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande"</i>.</p> <p>Det har på ett flertal håll i landet uppmärksammats flera fall av allvarliga avvikelser inom äldreomsorgen kopplat till bland annat vanvård, sexuella övergrepp, bristande rutiner etc. När sådana situationer uppstår finns en risk för att medborgare i form av brukare som tagit del av kommunens tjänster åsamkat väsentlig och allvarlig skada. Det kan också påverka allmänhetens förtroende för verksamheten</p>
 <p>Nyckeltal för Grästorps kommun</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nettokostnadsavvikelsen för äldreomsorgen har ökat från 8,4% år 2023 till 8,9% år 2024 	<ul style="list-style-type: none"> • 13 % av brukarna inom hemtjänsten uppger att de har svåra besvär av ensamhet, vilket är ett resultat bland de 25 % sämsta kommunerna i landet. • Förtroendet för personalen inom hemtjänsten och särskilt boende är något över snittet i riket
 <p>Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunallagen – god ekonomisk hushållning 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialtjänstlagen • Socialstyrelsens föreskrifter för systematiskt kvalitetsarbete

Pedagogisk verksamhet

Riskområden	Risk för brister i utbildningens kvalitet och brister i särskilt stöd	Risk för bristande säkerhet i förskola, skola och fritidshem
 <p>Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning</p>	 <p>Andelen elever som når alla betygskriterierna har minskat kraftigt i kommunen under det senaste året.</p> <p>Elever i behov av särskilt stöd får inte det stöd som de behöver på grund av bristande resurser, bristande kompetens hos personalen eller avsaknad av ändamålsenliga lokaler. Förutsättningarna för eleverna att nå målen i skolan kan också försämrats om insatserna inte sätts in i tid.</p>	<p>Arbetsmiljön i förskolan och skolan ska vara god och präglas av trygghet. Våldsdåd vid skolenheter sker runt om i världen så också i Sverige.</p> <p>Det är enheternas huvudmän som ytterst är ansvariga för barnens och elevernas trygghet och säkerhet under tiden i förskolan och skolan. De gör de bland genom att säkerställa resurser efter behov samt uppföljning och kontroll av att verksamheten bedrivs enligt lag och förordning, till exempel enligt den nya regleringen av säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte. Brister i detta arbete kan få betydande konsekvenser.</p>
 <p>Nyckeltal för Grästorps kommun</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andel elever i årskurs 9 som uppnått betygskriterierna i alla ämnen minskar i kommunen från 87,3% 2024 till 69,5% 2025 • Andelen pedagogisk personal i grundskolan som svarat "Helt och hållet" eller "Till stor del" på frågan om eleverna får det stöd de behöver för att klara skolarbetet uppgår till 42,5 %. Det är ett resultat som ligger betydligt under resultatet för liknande kommuner (62%). 	<ul style="list-style-type: none"> • 82,5% av den pedagogiska personalen i grundskolan uppger att de i stor utsträckning följer upp elevernas upplevelse av trygghet. I liknande kommuner uppgår resultatet till 88%.
 <p>Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skollagen 	<ul style="list-style-type: none"> • Skollag 6 kap beskriver ansvaret närmare för att arbete med säkerhetsfrågor.

Pedagogisk verksamhet (forts.)

Riskområden	 Risk för brister i arbetet med det kommunala aktivitetsansvaret	Risk för brister i det systematiska kvalitetsarbetet
 Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning	<p>En kommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur vissa ungdomar i kommunen är sysselsatta. Det gäller ungdomar som gått ut grundskolan eller motsvarande men inte har fyllt 20 år och som varken går i eller har fullföljt utbildning i gymnasieskola, anpassad gymnasieskola eller motsvarande utbildning.</p> <p>I ansvaret ingår att kommunerna ska erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder. Målet ska i första hand vara att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning</p>	<p>Det systematiska kvalitetsarbetet är av stor betydelse för att huvudmannen ska kunna säkerställa att goda förutsättningar för hög måluppfyllelse finns i verksamheten och för att identifiera eventuella brister och åtgärda desamma. Det kan till exempel gälla att finna förklaringar till könsskillnader i måluppfyllelsen.</p> <p>Om huvudmannens styrning brister riskerar verksamheten att bedrivas ineffektiv och med låg måluppfyllelse samt med brister som inte åtgärdas.</p>
 Nyckeltal för Grästorps kommun	<ul style="list-style-type: none"> • 17,6 % av invånarna mellan 16-19 år omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret år 2024. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nettokostnadsavvikelse grundskolan har ökat från 2,82% år 2023 till 20,93% år 2024. Liknande kommuner ligger runt 8,77% samma år.
 Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar	<ul style="list-style-type: none"> • Skollagen 	<ul style="list-style-type: none"> • Skollagen

Samhällsbyggnad

Riskområden	Risk för bristande strategisk lokalresursplanering	Risker för brister i planering och underhåll av VA-infrastruktur
 <p>Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning</p>	 <p>Brister i den strategiska lokalresursplaneringen medför en risk att verksamhetslokaler inte är anpassade för målgruppens behov, med följderna så som att lokalkostnaderna blir onödigt höga med anledning av felriktade underhållsinsatser och reinvesteringar samt köer. Det finns även en risk att kommunen står utan nödvändiga lokaler och tvingas till dyra tillfälliga lösningar.</p> <p>Utmaningen för den strategiska lokalresursplaneringen är att matcha den framtida demografiska utvecklingen med ändamålsenliga lokaler, vilket kan innebära både kortsiktiga och långsiktiga investeringsbehov. Detta påvisar vikten av att kommunerna har en långsiktig plan kopplat till den demografiska utvecklingen.</p>	<p>Gemensamt för underhåll av kommunens tillgångar är att en viss nivå på underhållet behöver uppnås för att säkerställa dels värdet på tillgången, dels dess funktion. Ett eftersatt underhåll som ackumulerats under lång tid riskerar dessutom kapitalförstöring genom fördyrad kostnad för kollektivet.</p> <p>Att försumma ett förebyggande underhåll kan resultera i betydande kostnader och omfattande åtgärder. Det kan även leda till onödiga läckor och avbrott.</p>
 <p>Nyckeltal för Grästorps kommun</p>	<ul style="list-style-type: none"> Färdigställda nybyggda bostäder uppgår till 0.7 antal/1000 inv år 2024. I årsredovisning 2024 lyfts behov av ökade investeringar inom bostäder för att vända befolkningsutvecklingen. 	<p>Nils Holgersson-rapporten för 2025 visar att kostnaden per kvm uppgår till 2 945 kr (avser totalkostnad för sophämtning, VA, fjärrvärme mellan 2024-2025) vilket medför att Grästorp placerar sig på plats 199 bland landets kommuner.</p>
 <p>Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kommunallagen – God ekonomisk hushållning 	

Kultur och bildning

Riskområden		Risk för välfärdsbrottslighet inom (alla) delar av kommunen	Risk för bristande förvaltning av offentlig konst i kommunen
 Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning	<p>Välfärdsbrott innebär utmaningar för vårt demokratiska system och flera undersökningar visar att det ökar i omfattning och drabbar kommuner, regioner och statliga myndigheter. Fusk med bidrag beskrivs ofta som särskilt svårt att upptäcka eftersom en och samma förening kan beviljas stöd från flera håll. Dels kan olika nämnder inom samma kommun bevilja ekonomiskt stöd, dels kan medel betalas ut av regioner och andra myndigheter och studieförbund.</p> <p>Brottsförebyggande rådet (Brå) konstaterar att kontrollerna försvåras av begränsade möjligheter till insyn i föreningar, jämfört med företag. I SKR:s rapport Välfärdsbrott och otillåten påverkan (2021) framgår att det finns behov av att göra mer omfattande bakgrundskontroller av personer, företag och föreningar. Samtidigt uppger de tjänstepersoner som intervjuats inom ramen för projektet att det finns en osäkerhet kring vilka kontroller som får lov att göras och hur den informationen i så fall ska användas.</p>	<p>Den offentliga konsten på gator, torg och i offentliga byggnader har skapats mycket tack vare införandet av "enprocentsregeln". Den innebär att varje region och kommun kan fatta beslut om att arbeta efter principen att avsätta en procent av investeringsbudgeten för ny-, om- och tillbyggnad av offentliga lokaler, till konstnärlig gestaltning.</p> <p>Kommuner och regioner brottas ibland med begränsade personalresurser när det gäller konstverksamhet.</p>	
 Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar	<ul style="list-style-type: none"> • Bidragsbrottslagen 	-	

Krisberedskap och civilt försvar

Riskområden

Risk för bristande planering för samhällsviktig verksamhet vid olika avbrott och störningar

Risk för brister i det systematiska krisberedskapsarbete i kommunen

Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning

Planering av kris -och krigsberedskap syftar såväl till att minska sårbarheten som genom planering skapa en förmåga att kunna hantera samhällsstörningar i fredstid och under höjd beredskap. Kris – och krigsberedskapen ingår under samlingsbegreppet civil beredskap.

Planeringen av civil beredskap är en komplex och pågående process som kräver engagemang och samarbete från alla nivåer av samhället. Kommuner har en central roll att bidra till att skydda medborgarna samt minska eventuella skador under kriser, nödsituationer och vid höjd beredskap.

Det är av vikt att kommunen arbetar strategisk för planeringen av civil beredskap. Likväl är det av vikt att det finns en kris- och krigsorganisation samt beredskapsfunktioner i kommunen. Kommunens förmåga att omhänderta olika former av händelser är i allt väsentligt beroende av att det finns en samsyn inom kommunen med de kommunala bolagen och andra samverkande myndigheter.

Vid en mer omfattande kris och vid höjd beredskap är det centralt att samarbetet inom hela kommunkoncernen samt mellan kommunen och andra parter fungerar. Det är väsentligt att det finns en planering i kommunen för att klara den samhällsviktiga verksamheten vid exempelvis allvarliga väderstörningar, vatten- och elavbrott men även IT-attacker och driftstörning av samhällsviktig infrastruktur.

Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar

- Lag och förordning om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

- Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Ekonomi och redovisning

Riskområden	 Risk för brister i den långsiktigt finansiella planeringen i kommunen	Risk för bristande uppföljning, prognosarbete och handlingsplaner
 Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning	<p>Om kommunen saknar en robust långsiktig finansiell plan ökar risken för att oväntade förändringar – både i omvärlden och i egna åtaganden – får stora ekonomiska konsekvenser. Detta är särskilt kritiskt när större investeringar eller demografiska förändringar väntar.</p> <p>För att minska risken bör den långsiktiga planen omfatta budget för resultaträkning, balansräkning och likviditet.</p>	<p>Ett svagt ekonomiskt läge i kombination med brister i ekonomistyrningen ökar risken för att budgeten inte hålls. Om uppföljning saknas eller prognoser är otillförlitliga kan avvikelser förbli oupptäckta. Därför krävs realistiska budgetar, regelbunden uppföljning och tydliga handlingsplaner vid risk för underskott – samt att dessa planer följs upp för att ge önskad effekt.</p>
 Nyckeltal för Grästorps kommun	<ul style="list-style-type: none"> • Soliditet inkl pensionsåtagande för kommunkoncern uppgick till 18,34 % 2024 vilket är en nedåtgående trend de senaste åren. • Kommunkoncernens långfristiga skulder har ökat från 29 309 kr/inv år 2023 till 50 055 kr/inv år 2024. 	<ul style="list-style-type: none"> • Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag visar på -3,56% år 2024. Detta är ett sämre resultat dels från tidigare år (2,80% år 2023) och vid jämförelse med både riket (2.1%) och liknande kommuner(-0,4%).
 Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunallagen – god ekonomisk hushållning 	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunallagen – god ekonomisk hushållning

HR och personalfrågor

Riskområden

Risk för brister i kompetensförsörjningsarbetet

Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning

Kompetensförsörjning är en av de största utmaningarna för kommuner och regioner. Befolkningen åldras, särskilt gruppen 85+, samtidigt som andelen i arbetsför ålder minskar, vilket skapar arbetskraftsbrist. Välfärdsbehovet ökar och konkurrensen om arbetskraft är hård, där privata aktörer ofta erbjuder bättre villkor.

Arbetsgivarnas förmåga att utveckla befintlig kompetens och nya arbetsätt blir avgörande. Många erfarna medarbetare går snart i pension, vilket riskerar kompetensluckor och svårigheter med kunskapsöverföring. Nya teknologier förändrar arbetsuppgifter och kräver omställning.

Utan strategier för kompetensutveckling och finansiering finns risk för kortsiktiga lösningar.

Risker för bristande arbetsmiljö

Ett fungerande arbetsmiljöarbete kommer sannolikt vara en avgörande faktor för att klara kompetensförsörjningen på sikt då bristande arbetsmiljö riskerar att påverka möjligheterna att såväl behålla som rekrytera medarbetare. Arbetsmiljölagen samt tillhörande föreskrifter ställer stora krav på arbetsgivaren när det gäller ansvaret för arbetsmiljön. Om inte arbetsmiljöarbetet bedrivs på ett systematiskt sätt finns risk för att det uppstår ohälsa och sjukdom hos medarbetarna som är orsakat av arbetet. Brister i arbetsmiljön kan även få stora ekonomiska konsekvenser såsom kostnader för sjukfrånvaro och rehabilitering och produktionsbortfall.

Systematiskt arbetsmiljöarbete i vardagen är vidare en av åtta identifierade friskfaktorer. Friskfaktorer är de förutsättningar som gör att medarbetare mår bra och presterar på arbetet. Forskning visar att arbetsplatser med låg sjukfrånvaro ofta har väl utvecklade friskfaktorer. Att arbeta med friskfaktorer är också utvecklande för verksamheten och arbetsplatser som arbetar systematiskt och långsiktigt med det förbättrar arbetsmiljön och minskar sjukfrånvaron.

Nyckeltal för Grästorps kommun

- SKR:s personalprognos 2023–2033 visar att demografiska förändringar kraftigt ökar behovet av personal i välfärden
- SKR har släppt rapporten "Framtidens kompetens" som syftar till att inspirera kommuner och regioner att fortsätta skapa och synliggöra de utvecklings- och karriärmöjligheter som finns.

Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar

- Från och med den 1 juli 2025 gäller stärkt skydd för vissa förtroendevalda. Kommuner och regioner blir skyldiga att förebygga att en förtroendevald utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld.

Inköp och upphandling

Riskområden

Risk för bristande efterlevnad till lagen om offentlig upphandling

Risk för bristande avtalsuppföljning och avtalsefterlevnad

Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning

Lagefterlevnad inom offentlig upphandling är avgörande för att kommuner ska agera rättssäkert, transparent och kostnadseffektivt. Genom att följa upphandlingslagstiftningen främjas konkurrens och tilliten till den offentliga sektorn stärks. Bristande efterlevnad kan leda till rättsliga påföljder, överprövningar, fördröjade projekt och risk för korruption. Det underminerar även förtroendet för kommunen och kan innebära att skattemedel används ineffektivt.

- Otillåtna direktupphandlingar förekommer i kommunen
- Ingångna avtal efterlevs inte (även ekonomisk risk)
- Risk för korruption och oegentligheter

En bristande systematik i leverantörsuppföljningen riskerar leda till att stora belopp felaktigt betalas ut, antingen för varor och tjänster som inte har avtalats eller för rätt varor och tjänster men till fel pris. Erfarenhet visar att framför allt mindre upphandlande enheter sällan har möjlighet att avsätta tillräckligt med resurser för detta ändamål.

I granskningar ser vi ofta att det finns brister gällande avtalsuppföljning, såväl avseende avsaknad av rutiner som tydliggör vad, när och hur uppföljning ska ske som otydligheter i ansvarsfördelning.

Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar

- Lag om offentlig upphandling

IT och informationssäkerhet

Riskområden

Generella digitaliseringsrisker

Generella risker inom informations och cybersäkerhet

Riskbeskrivning/ omvärldsbevakning

Digitaliseringen inom offentlig sektor är en komplex process som innebär både stora möjligheter och betydande utmaningar. En av de mest centrala utmaningarna är att balansera innovation med styrning och säkerhet.

Offentliga verksamheter står inför krav på att modernisera sina tjänster, effektivisera processer och möjliggöra datadriven förvaltning – samtidigt som de måste säkerställa rättssäkerhet, transparens och integritet. Den snabba teknikutvecklingen, särskilt inom AI och automatisering, ställer höga krav på kompetens och juridisk förståelse.

Det är inte längre tillräckligt att digitalisera befintliga arbetsätt; det krävs en djupgående transformation av verksamhetslogik, styrmodeller och kultur samt att balanserat säkerhetsarbete så att genomförandet inte innebär ökade risker för bristande informations- och cybersäkerhet.

Nuvarande säkerhetspolitiska läge medför att offentliga verksamheter står under ständigt hot för externa angrepp i form av cyberattacker. Dessa attacker kan leda till stora konsekvenser för de verksamheter som drabbas, då det finns risker för samhällsstörning om verksamhetskritiska processer stoppas eller information inte är tillgänglig.

Hotbilden med risker för intrång förändras kontinuerligt och säkerhetsarbetet behöver därför vara en ständigt pågående process för att säkerställa att informationstillgångar har ett tillräckligt skydd. Metoder och verktyg för cyberangrepp utvecklas ständigt och hotaktörernas spelplan förändras i takt med teknikutvecklingen.

Säkerhetsarbetet är fortfarande eftersatt i många organisationer och det saknas kompetens vilket innebär att arbetet inte bedrivs på ett systematiskt och riskbaserat sätt.

Gällande lagar/ lagförändringar/ utredningar

- Nationell digitaliseringsstrategi har beslutats av Regeringen och gäller 2025-2030

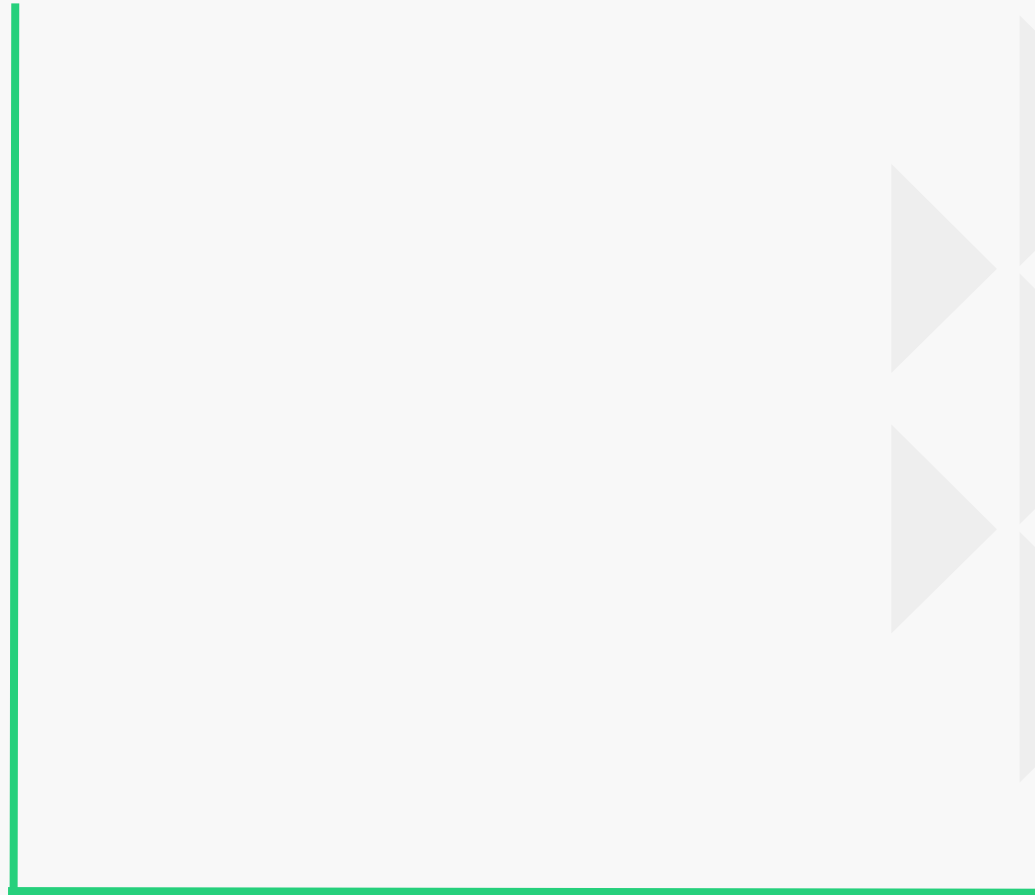
- NIS2 är EU:s uppdaterade cybersäkerhetsdirektiv som syftar till att höja den gemensamma säkerhetsnivån för nätverks- och informationssystem inom unionen
- EU:s AI-förordning

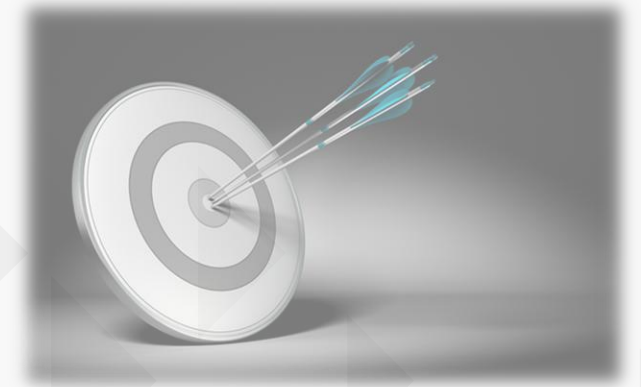
Riskinventering och riskvärdering

Konsekvens- och sannolikhetsanalys

Konsekvens

Sannolikhet

Exempel på riskbedömning

Risker	Riskvärdering	Ansvarig nämnd	Hantering (revisionsaktivitet)
[Risk 1]	[...]	[...]	[...]
[Risk 2]	[...]	[...]	[...]
[Risk 3]	[...]	[...]	[...]
[Risk 4]	[...]	[...]	[...]
[Risk 5]	[...]	[...]	[...]
[Risk 6]	[...]	[...]	[...]
[Risk 7]	[...]	[...]	[...]

Bilaga – Nyheter i lagstiftning och aktuella nyckeltal för Grästorps

Ekonomi

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Avisering om ändringar av utjämningsystemet

Regeringen uppger att man under 2026 har för avsikt att föreslå ändringar av utjämningsystemet, ”bl.a. avseende uppdateringar av kompensation för gles bebyggelsestruktur och svagt befolkningsunderlag”. Utjämningskommittén, SOU 2024:50, lämnade förslag på förändringar av alla delar av utjämningsystemet, men formuleringarna i Budgetpropositionen för 2026 antyder således att förslagen endast kommer att beröra delar av kommunernas och regionernas kostnadsutjämning. Om regeringen väljer att gå fram med utredningens förslag beträffande nya beräkningar för merkostnader på grund av gleshet kommer det ändå att innebära relativt stora omfördelningseffekter.

Nyckeltal – Grästorp kommun

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Nettoinvesteringar, totalt kommun, kr/inv	6 250,05	8 690,89	14 466,54
Resultat före extraordinära poster kommunen, kr/inv	-2 693,79	1 486,43	-289,86
Resultat före extraordinära poster kommunkoncern, kr/inv	-2 852,39	1 619,53	-232,70
Självfinansieringsgrad för kommunens investeringar, andel (%)	62,19	60,43	39,19
Soliditet inkl pensionsåtag. kommun, (%)	17,73	29,50	13,77
Soliditet inkl pensionsåtag. kommunkoncern, (%)	18,34	31,45	11,02
Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen kommun, kr/inv	-77 064,09	-68 592,86	-72 025,35
Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag kommun, (%)	-3,56	2,13	-0,41
Kassalikviditet kommunen, (%)	89,29	130,34	80,84
Kassalikviditet kommunkoncern, (%)	96,13	74,31	70,60

HR, övergripande personalfrågor

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Stärkt skydd för vissa förtroendevalda (4 kap 18 a § KL)

Från och med den 1 juli 2025 gäller stärkt skydd för vissa förtroendevalda. Genom en ändring av kommunallagen införs en skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att en förtroendevald utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Det gäller personer som fullgör ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid, bland annat kommunal- och regionråd. En utgångspunkt ska vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs. Kommuner och regioner ska förvissa sig om att en sådan förtroendevald har den utbildning som behövs och vet vad han eller hon behöver göra för att undgå riskerna för hot och våld.

Lönetransparensdirektivet (EU 2023/970)

Direktivet, som ska vara genomfört senast 7 juni 2026, stärker principen om lika lön för lika eller likvärdigt arbete genom ökad insyn och skärpta regler mot lönediskriminering. Huvudpunkter:

- Information vid rekrytering: Arbetsgivare ska informera om ingångslön eller löneintervall samt relevanta kollektivavtal innan löneförhandling.
- Förbud: Arbetsgivare får inte fråga om tidigare lön.
- Lönekartläggning: Fördjupad analys av löneutveckling, särskilt vid föräldraledighet.
- Rapportering: Arbetsgivare med minst 100 anställda ska regelbundet rapportera löneskillnader till DO. Uppgifter offentliggörs och skickas till EU-kommissionen.
- Åtgärdsplan: Vid löneskillnader på ≥ 5 % ska arbetsgivaren redogöra för sakliga skäl eller åtgärder. Underlåten rapportering medför sanktionsavgift.

SKR:s personalprognos 2023-2033

I SKR:s personalprognos 2023–2033 beskrivs hur demografin påverkar behovet av anställda och strategier lyfts för att klara kompetensförsörjningen. Ökningen av sysselsatta kommande tio år räcker inte för att täcka de växande behoven i välfärden. SKR:s personalprognos visar att behovet av anställda i äldreomsorgen till följd av demografin kommer att öka med cirka 66 000 personer fram till 2033, om inget förändras.

Behovet av anställda i välfärden kan dock bli mindre än vad prognosen antar. SKR:s personalprognos visar att om:

- den tredjedel av anställda i äldreomsorgen som arbetar deltid skulle öka sin arbetstid med tre timmar skulle behovet minska med mer än 8 000 personer fram till 2033.
- pensionsåldern skjuts upp från dagens 64 år till 66 år skulle det minska behovet av rekryteringar till följd av pensionsavgångar med över 15 000 personer inom äldrevården.

Framtidens kompetens

I SKR-rapporten "Framtidens kompetens" som publicerades i juni 2025 undersöks hur synen på karriär har förändrats och varför det är viktigt för arbetsgivare att skapa en mångfald av karriärvägar. Rapporten syftar till att öka kunskapen om dagens utvecklings- och karriärmöjligheter inom välfärden genom fakta och exempel. Rapporten syftar till att inspirera kommuner och regioner att fortsätta skapa och synliggöra de utvecklings- och karriärmöjligheter som finns.

Pedagogisk verksamhet

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Skolbibliotek (2 kap. 24 a – d §§ Skoll)

Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl, t.ex. att skolenheten har få elever och enheten ligger i närhet av annat folk- eller skolbibliotek kan undantag medges. Det gäller dock inte större skolenheter även om enheten ligger i direkt närhet till annat bibliotek. Skolbiblioteken ska också vara bemannade i första hand med personal som har examen inom biblioteks- och informationsvetenskap.

Säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte (6 a kap. Skoll)

Vid varje skolenhet ska det finnas en beredskapsplan med åtgärder att vidta vid allvarlig våldssituation eller hot om densamma. Det ska också bedrivas ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga situation. Åtgärder ska vidtas för att förhindra tillträde för obehöriga vid förskole- och skolenheter.

Personal, i vissa fall efter beslut av rektor, får undersöka elevers väskor och andra föremål om det finns risk för ordningsstörningar, kränkningar, brott eller för att upprätthålla säkerheten.

Om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av någon som är elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det.

Den nya regleringen gäller för hela skolväsendet.

Nyckeltal - Grundskola

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner grundskola, Grästorp, 2024	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Elever i åk 9 som uppnått betygsriterierna i alla ämnen (exkl. nyinvandrade och okänd bakgrund), kommunala skolor, andel (%)	89,40	71,20	67,77	66,29
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)	86,80	82,10	80,17	81,10
Elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning, åk 1-9 i kommunal grundskola, andel (%)	57,60	63,30	46,76	52,39
Kostnad för kommunal grundskola åk 1-9, kr/elev	162 736,84	142 926,78	153 714,62	145 478,38
Lärare (heltidstjänster) med lärarlegitimation och behörighet i grundskola åk 1-9, kommunala skolor, andel (%)	72,53	73,36	66,99	74,59
Nettokostnadsavvikelse grundskola F-9, (%)	20,93	—	8,77	5,98

Pedagogisk verksamhet

Nyckeltal - Förskola

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner förskola, Grästorp, 2024	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	88,11	86,63	85,18	88,52
Förskollärartäthet, antal barn/lärare med förskollärläggning, lägeskommun	11,40	11,90	10,53	11,04
Heltidstjänster i förskolan med förskollärexamen, lägeskommun, andel (%)	48	41	49,29	45,29
Kostnad förskola, kr/inskrivet barn	191 351,11	191 687,16	200 537,00	206 185,91
Nettokostnadsavvikelse förskola inkl. öppen förskola, (%)	8,19	—	3,54	11,95

Vård och omsorg

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Ny socialtjänstlag (2025:400)

Den nya socialtjänstlagen trädde i kraft 1 juli 2025. För såväl äldreomsorgen som funktionshinderverksamhet innebär detta bland annat ett ökat fokus på förebyggande insatser, ökad tillgänglighet genom bland annat att fler insatser kan ges utan behovsprövning och en tydligare utgångspunkt i en helhetssyn på individens val, behov och förutsättningar liksom samordning mellan olika aktörer.

Stärkta insatser för äldre och för närstående

I lagrådsremiss föreslås att den som bor i särskilt boende för äldre ska erbjudas fast omsorgskontakt.

Vidare ska socialnämnden erbjuda en stödkontakt till den som vårdar eller stöder en närstående. Stödkontakten ska tillgodose behov av anpassad information och vägledning samt stöd med att planera åtgärder.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ändras så att insatsen avlösarservice inte längre behöver utföras i hemmet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Nyckeltal - Äldreomsorg

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner äldreomsorg, Grästorp, 2024	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	93,10	84,68	89,72	88,44
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	75	78,86	80,01	82,96
Invånare 80+ i särskilt boende, andel (%)	10,21	10,10	10,88	10,08
Invånare 80+ med hemtjänst i ordinärt boende, andel (%)	16,47	16,30	21,57	18,19
Kostnad hemtjänst äldreomsorg, kr/hemtjänsttagare	429 369,57	379 371,60	362 266,05	371 229,20
Kostnad hemtjänst äldreomsorg, kr/inv 80+	91 651,97	88 973,19	92 779,24	87 644,20
Kostnad särskilt boende äldreomsorg, kr/inv 80+	156 877,03	145 355,91	143 107,44	131 543,27
Kostnad särskilt/annat boende äldreomsorg, kr/brukare	1 240 623,85	1 120 399,23	1 235 199,08	1 252 721,16
Nettokostnadsavvikelse äldreomsorg, miljoner kronor	2,66	—	3,61	3,88

Vård och omsorg

Nyckeltal – LSS

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner LSS, Grästorp, 2024	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Invånare 0-64 år med insatser enl. LSS, andel (%)	1,02	0,97	1,34	0,98
Kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/brukare	1 105 950	1 411 323,11	1 498 600,09	1 478 463,06
Kostnad funktionsnedsättning LSS daglig verksamhet, kr/brukare	210 370,37	263 239,50	209 366,65	239 791,61
Kostnad personlig assistans enl. LSS/SFB minus ersättning från Försäkringskassan, kr/inv	3 539,15	1 305,42	2 076,88	1 534,55
Nettokostnadsavvikelse LSS (%)	1,69	—	-2,77	1,50
Personer med boende enligt LSS, andel (%) av totalt antal personer med insatser enligt LSS	48,78	38,48	38,55	34,81
Personer med daglig verksamhet, andel (%) av totalt antal personer med insatser enligt LSS (%)	65,85	54,66	55,33	51,47

Socialtjänst

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Ny socialtjänstlag år 2025

Den nya socialtjänstlagen (2025:400) anger att socialtjänsten bland annat ska

- Främja jämlika och jämställda levnadsvillkor.
- Ha ett tydligare barnrättsperspektiv.
- Arbete förebyggande och vara lätt tillgänglig.
- Få möjlighet att ge insatser utan behovsprövning.

Lagen syftar till att ge socialtjänsten verktyg att jobba tidigt förebyggande och ge insatser på ett enklare sätt än idag.

Nyckeltal - Socialtjänst

Nyckeltal	Vårt värde	Riket	Liknande kommuner, övergripande, Grästorp, 2024
Antal barn och unga 0-20 år som har varit placerade på HVB någon gång under året	0	6 331	5
Antal barn och unga 0-20 år som har varit placerade på familjehem någon gång under året	11	19 140	7,17
Invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, andel (%) av bef.	1,31	2,37	2,26
Kostnad barn och ungdomsvård, kr/inv 0-20 år	8 288,85	13 089,37	12 809,97
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	420,16	1 455,11	1 215,92
Kostnad öppna insatser barn och unga, kr/inv 0-20 år	2 902,03	3 633,30	2 622,90
Kostnad öppna insatser vuxna missbrukare, kr/inv 21-64 år	1 055,15	942,11	378,54
Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg, (%)	-19,94	—	14,06
Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg, miljoner kronor	-3,89	—	4,64
Vuxna biståndsmottagare (18+ år) med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	0,37	0,99	0,75

Arbetsmarknad

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Ny socialtjänstlag år 2025

Den nya socialtjänstlagen (2025:400) innebär att tidigare krav på att den kompetenshöjande verksamheten som socialnämnderna får erbjuda skulle utformas med skälig hänsyn till individens önskemål har ersatts med att dessa ska vägas in i skälig utsträckning. Detta kan tolkas som att kommunens bedömningsutrymme har ökat, vilket ställer krav på tydliga riktlinjer, dokumentation och rättssäker tillämpning vid anvisning av arbetsmarknadsinsatser.

Aktivitetskrav

Regeringen har aviserat målet att införa ett aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd 1 juli 2026. Aktivitetskravet innebär att kommunerna blir skyldiga att erbjuda aktiviteter som motsvarar individens arbetsförmåga och en skyldighet för individen att delta.

Integration och migration

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

En utredning pågår och ska redovisas i augusti 2026 om förbättrad integration och minskat utanförskap (Dir. 2025:68). Det handlar om att sammanställa kunskap om parallella samhällsstrukturer och analysera deras konsekvenser för integrationen och utanförskapet i det svenska samhället. Syftet är att tillhandahålla ett fördjupat kunskapsunderlag som kan bidra till regeringens arbete för att bekämpa parallella samhällsstrukturer, förbättra integrationen och minska utanförskapet i Sverige. Nedanstående punkter är i fokus.

- kartlägga och analysera förekomsten, omfattningen och utvecklingen av parallella samhällsstrukturer i Sverige,
- sammanställa kunskap om orsaker till parallella samhällsstrukturers uppkomst och fortlevnad,
- sammanställa metoder och erfarenheter av arbete med att bekämpa parallella samhällsstrukturer,
- analysera hur parallella samhällsstrukturer påverkar integrationen och utanförskapet i samhället, och
- identifiera viktiga områden för åtgärder, bedöma vilka områden och typer av åtgärder som är mest prioriterade och lämna förslag på hur arbetet mot parallella samhällsstrukturer kan stärkas

Samhällsbyggnad

Ny/förändrad lagstiftning och aktuella utredningar

Samhällsbyggnadsområdet påverkas kontinuerligt av förändringar i lagstiftning, myndighetskrav och nationella utredningar. Dessa förändringar kan ha betydande konsekvenser för hur kommuner och regioner planerar, genomför och följer upp investeringar och verksamhet inom infrastruktur, byggande och teknisk försörjning. Nedan presenteras aktuella regeländringar och utredningar som är relevanta ur ett revisionellt perspektiv.

Utredning om alternativa former för statliga infrastrukturprojekt (2025)

Regeringen har tillsatt en utredning för att analysera nya sätt att organisera och genomföra statliga transportinfrastrukturprojekt, inklusive offentlig-privat samverkan (OPS). Även om fokus är statlig nivå, kan utredningen påverka kommunernas roll i samordning, genomförande och finansiering av lokala infrastruktursatsningar.

SOU 2025:98 – En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten

Utredningen syftar till att förbättra förutsättningarna för en effektiv, enhetlig och rättssäker fastighetsbildning i hela landet. Den berör ansvarsfördelningen mellan statliga och kommunala lantmäterimyndigheter, samverkan mellan kommuner samt tillsyn och avgiftsreglering. Förslagen kan påverka kommunernas roll i planprocessen, särskilt vid detaljplanering och exploatering.

Förstudie om nationell fysisk planering

Föreslår struktur för hur staten kan samordna långsiktig mark- och vattenanvändning. Kan påverka kommunernas översiktsplanering och samverkan med statliga aktörer.

SOU 2024:97 – Mot en effektiv elektrifiering av transportsystemet

Analyserar åtgärder för att påskynda elektrifiering, vilket påverkar kommunal planering av laddinfrastruktur och elnät.

Räddningstjänst

Förändringar inom området

Lagstiftningsalternativ och politiska åtgärder 2025

1. Civilplikten återaktiveras

Regeringen har beslutat (Fö2025/00039) att ge MSB uppdrag att förbereda aktivering av civilplikt. Det innebär att totalförsvarspliktiga ska kunna mönstras, utbildas och krigsplaceras inom befolkningsskydd och räddningstjänst. Detta stärker kommunernas personalförsörjning vid höjd beredskap och krig.

2. MSB:s åtgärdsprogram 2025

MSB (publikation MSB2573, 2025) har lanserat ett omfattande åtgärdsprogram för att stärka räddningstjänstens förmåga i ett förändrat säkerhetsläge. Fokus ligger på ökad beredskap, samverkan och anpassning till krigsförhållanden. Erfarenheter från Ukraina har påverkat prioriteringarna.

3. Kollektivavtal för beredskapsbrandmän

Ett avtal har under 2025 tecknats för räddningstjänstpersonal i beredskap. Det syftar till att förbättra arbetsvillkor och säkerställa kompetensförsörjning, särskilt med tanke på det ökade behovet av krisberedskap.

4. Facklig enkät om bemanning och beredskap

En nationell enkät visar att många kommuner har brister i bemanning, återhämtning och utbildning inför höjd beredskap. Detta har i ett flertal fall lett till krav på förbättrade rutiner och investeringar i kompetensutveckling.

Inköp och upphandling

Nyheter inom området

Ny rapport från Regeringskansliet

I en rapport från Regeringskansliet kompletterar regeringen den sedan tidigare beslutade nationella upphandlingsstrategin med nya mål för perioden 2025–2030. De nya målen fokuserar på att göra offentliga affärer mer attraktiva, rättssäkra och hållbara, särskilt genom att främja deltagande från små företag och idéburna organisationer. Rapporten ger vägledning till kommuner och andra upphandlande aktörer för att förbättra inköpsverksamheten och möta samhällsutmaningar.

Fem revisionsfrågor ska kartlägga ändamålsenligheten av kommunens inköp

Azets har arbetat fram en ny revisionsmodell för inköp och upphandling.

Revisionsfrågorna i modellen tar sikte på de största riskerna inom området med den nya rapporten som fond. Målsättningen med modellen är att besvara den övergripande frågan *Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig inköpsverksamhet* och omfattar bedömningar av samtliga risker nämnda på kommande sida.

Revisionsmodellens huvudfokus är en registeranalys av kommunens samlade inköp över en tolv månaders period som följs av stickprov av båda upphandlingar och enskilda inköp. Modellen har arbetats fram under 2025 och har också använts under året av kommuner över landet av olika storlek och sammansättning vilket gör att jämförelser med andra liknande kommuner är möjlig. Modellen kan även användas inom lekmannarevisionen med bolaget som revisionsobjekt.

Juridik och administrativa frågor

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

AI-förordningen (se även avsnitt digitalisering, IT-styrning)

EU:s AI-förordning är i grunden en produktsäkerhetslagstiftning, vilket innebär att reglerna ska se till att AI-system och de produkter med AI som släpps ut på marknaden inom EU ska vara säkra.

Generativ AI, är en gren inom artificiell intelligens som fokuserar på att **skapa nytt innehåll** – till exempel text, bilder, musik, kod eller video – baserat på den data den har tränats på.

Generativ AI kan användas på många sätt i en kommun men vad som är lagligt och lämpligt beror på flera faktorer. Det kan handla om vilken information som hanteras inom verksamheten eller om vilken information den generativa AI-verktyget får, eller kommer att få, tillgång till. Därtill ska det beaktas vilken lagstiftning som styr användandet av AI så att användandet är i enlighet med lagstiftningen. Hur användandet av AI ska ske bör därmed fastställas av ledningen för kommunen.

Det bör därav finnas styrande dokument för AI som tydligt definierar ramarna för både användningen och för användarna av AI.

Genom tydlig reglering för hur användningen av AI får ske säkerställs rättssäkerheten av användningen men även god arbetsmiljö för medarbetarna.

Ändringar i kommunallagen

Från 1 juli 2025 har det skett två förändringar i kommunallagen.

Den ena förändringen återfinns i 6 kap. 6 § 2 st KL och anger att den interna kontrollen ska vara tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten.

Den andra förändringen återfinns i 5 kap. 18 a § KL och omfattar ett skydd mot hot och våld för förtroendevalda arvoderade på heltid eller betydande del av heltid.

Digitalisering och it-styrning samt informations- och cybersäkerhet

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Nationell digitaliseringsstrategi har beslutats av Regeringen och gäller 2025-2030 och har som övergripande mål att Sveriges digitala omställning ska ge ökad medborgarnytta, bättre välfärd, stärkt konkurrenskraft, höjd säkerhet och minskad administration. Mål för offentlig sektor är att förenkla och bidra till minskad administration genom användarvänliga, säkra och trygga digitala tjänster som effektiviseras med hjälp av AI och datadriven utveckling.

NIS2 är EU:s uppdaterade cybersäkerhetsdirektiv som syftar till att höja den gemensamma säkerhetsnivån för nätverks- och informationssystem inom unionen. Det ställer skärpta krav på riskhantering i leverantörskedjan, incidentrapportering och ledningens ansvar, och omfattar betydligt fler sektorer än tidigare, inklusive stora delar av offentlig sektor. En stor förändring är att styrelse och ledning får personligt ansvar vid bristande efterlevnad där risk för sanktioner och viten föreligger. I Sverige kommer NIS2 att införas genom en ny cybersäkerhetslag som träder i kraft den 15 januari 2026.

EU:s AI-förordning gäller från augusti 2024 och börjar tillämpas fullt ut i Sverige 2026. Sverige har genom SOU 2025:101 föreslagit nationella kompletteringar, bland annat en ny lag, tillsynsstruktur, en regulatorisk sandlåda för AI samt anpassningar i offentlighets- och sekretesslagen för att möjliggöra AI-utveckling inom offentlig sektor. Därtill föreslås kompletterande bestämmelser om tystnadsplikt, sekretessbrytande regler och uppgiftsskyldighet.

Trygghet och brottsförebyggande

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Den nya socialtjänstlagen (2025:400), som trädde i kraft den 1 juli 2025, stärker socialnämndens roll i det brottsförebyggande arbetet. Förutom att kommunen sedan 2023 har ett ansvar för övergripande samordning framgår nu även att socialnämnden specifikt ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet. Vidare framgår att nämnden också särskilt ska arbeta för och ta initiativ till att förebyggande och motverka brottslighet bland barn och unga.

Med anledning av ovanstående förändring har också kommunerna tillskjutits såväl tillfälligt riktade som permanenta statsbidrag.

Korruption och oegentligheter

Ny/förändrad lagstiftning och/eller aktuell utredning

Kommunallagen ställer krav på kommuner att förebygga oegentligheter

Kommunallagen har sedan juli 2025 förtydligats rörande kommuners ansvar att förebygga att kommunala verksamheter drabbas av fel och oegentligheter, genom kravet att nämnderna ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten.

Ny nationell handlingsplan mot korruption

Regeringen har beslutat om en ny handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan, för 2024-2027. Planen har ett tydligare fokus på otillåten påverkan och organiserad brottslighet, jämfört med tidigare handlingsplan. Den nya planen omfattar mer uttryckligen kommuner och regioner och konstaterar att förbättrad lagstiftning och stöd från myndigheter behövs för den kommunala sektorn.

Hållbarhet och Agenda 2030

Förändrad lagstiftning

En del av EU:s gröna giv och strategi för hållbar tillväxt är skärpta krav på hållbarhetsrapportering. EU:s direktiv *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)* syftar till att stärka transparensen kring hållbarhetsarbete i bolag. Direktivet inför gradvis rapporteringsplikt för större företag och koncerner, inklusive många kommunala bolag.

Genom det så kallade ”*Stop the clock*”-direktivet, antaget av EU i april 2025, har tidplanen för CSRD delvis justerats. Kommunala bolag som inte omfattas av den första vågen enligt CSRD kommer att omfattas först från räkenskapsår som inleds 2027, beroende på bolagets storlek och status. Detta påverkar tidpunkten för när årsredovisningen måste innehålla hållbarhetsrapport enligt CSRD:s krav.

En central förändring i CSRD är det så kallade dubbla väsentlighetsperspektivet, som innebär att bolagen ska rapportera både hur deras verksamhet påverkar människor och miljö, samt hur hållbarhetsfaktorer kan påverka företagets finansiella ställning. Detta ställer ökade krav på processer för riskbedömning, datainsamling och intern styrning.

Parallellt har EU även antagit *Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)*, som ställer krav på företag att identifiera och hantera risker kopplade till mänskliga rättigheter och miljö i sin egen verksamhet och i leverantörsledet. Även införandet av detta direktiv har förskjutits, och det förväntas träda i kraft senare än tidigare planerat. Det kommer dock att påverka även offentligt ägda bolag, särskilt inom upphandling, inköp och leverantörsstyrning.

Värt att notera är att det kontinuerligt sker ändringar vad gäller kriterierna för vilka bolag som omfattas av dessa direktiv samt tidpunkt för krav på rapportering.

